

рабочих пищевой промышленности в условиях профессионально-технических учебных заведений. Проанализированы концепции ведущих отечественных и зарубежных ученых, которые исследовали проблему подготовки конкурентоспособного рабочего. Он должен отвечать потребностям рынка и даже превышать их, побеждать в конкуренции благодаря более качественному выполнению работы сравнительно с другими, удовлетворять требования работодателей за уровнем знаний, умений и навыков, психологической готовности к борьбе за наивысшие показатели.

Ключевые слова: креативность, конкурентоспособность, пищевая промышленность, квалифицированные рабочие.

Vdovenko O. I. Creativity as a component of competitive food industry worker preparation.

The essence of the concepts of creativity and competitiveness are discovered in the article. The role of creativity formation in the process of competitive food industry workers preparation on the basis of vocational educational institutions. The concepts of leading ukrainian and foreign scientists who have investigated the problem of the competitive workers' training are analyzed. He must answer market necessities and even to exceed them, win in a competition due to more high-quality implementation of work comparatively with other, to satisfy the requirements of employers after the level of knowledge, abilities and skills, psychological readiness to the fight for the greatest indexes.

Keywords: creativity, competitiveness, food industry, skilled workers.

УДК 378.016:7.012

Вересоцька Н. І.

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ “ОСНОВИ ДИЗАЙНУ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ” МАЙБУТНІМИ УЧИТЕЛЯМИ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті обґрунтовується значення курсу “Основи дизайну на уроках технологій” як засобу формування естетичної культури майбутніх учителів технологій, розкривається його зміст, аналізуються і конкретизуються основні його тематичні складові. Запропоновані основні методичні підходи до вивчення цієї дисципліни. Дослідження показало, що в процесі вивчення цього курсу у майбутніх учителів технологій розвивається художньо-конструкторське мислення, формується система знань та умінь оволодівати різними видами словесного та колірно-графічного проектування за допомогою традиційних та електронних засобів навчання.

Ключові слова: дизайн, основи дизайну, художній дизайн, майбутній вчитель технологій, взаємодія студент-викладач.

На сучасному етапі розвитку освітньої галузі “Технологія” дуже розповсюдженою та популярною стає концепція дизайнерської освіти особистості, що за змістом входить до складу зазначеної освітньої галузі. Нині дизайн фактично проникає у всі сфери життя розвинутих країн. Він став неодмінним компонентом масової та елітарної культури, його вважають творчістю майбутнього.

Дизайн потрібно розглядати як складову системи загальної освіти саме через те, що він максимально охоплює функціональні методи пізнання у будь-якій діяльності і є потужним інструментом інтелектуального розвитку. Тому на цьому етапі впровадження дизайн-освіти в Україні доцільно використовувати заняття з технологій як форму реалізації цієї концепції. Основним завданням дизайнерської освіти є розвиток творчих проектних здібностей, формування освітньої орієнтації з практичної готовності до проектно-технологічної діяльності, виховання загальної трудової культури особистості [3, с. 28].

Перші кроки в розвитку теорії й практики дизайну були зроблені видатними діячами мистецтва: філософом, теоретиком мистецтва Джоном Рьоскіном, архітектором Готфрідом Земпером, художником Конрадом Фіндредом, інженером і теретиком машинобудування Францом Рело, художником, письменником Уільямом Моррісом, художниками, архітекторами Анрі Ван де Вальде, Петером Беренсом та ін.

Питання дизайну як особливого виду творчої художньої діяльності розглядали Р. Б'юканан, В. Я. Даниленко, Дж. Джонс, М. С. Каган, Є. М. Лазарев, Ю. Г. Легенький, С. Г. Лужецький, Т. Мальдонадо, А. Моль, В. Ф. Рунге, Г. Саймон, В. В. Сеньковський. Значне загальнонаукове та теоретичне значення для нашого дослідження мають праці О. Г. Асмолова, В. Р. Аронова, Ю. С. Асеєва, В. Л. Глазичева, М. П. Лещенко, В. В. Лубенка, О. Я. Пономарьова, О. П. Рудницької. Методологічні та гуманітарно-художні проблеми дизайну окреслені у працях О. І. Генесаретського, Є. М. Лазарев розглядав дизайн як техноестетичну систему. Виокремила дизайн як засіб розвитку творчих здібностей особистості О. В. Вишневська. Окремі аспекти становлення і розвитку дизайн-освіти в Україні та за кордоном досліджували С. І. Нікуленко, А. П. Павлів, С. О. Чебоненко.

На сьогоднішній день науковцями та педагогами-практикантами вже розроблено значну кількість програм, календарних планів з дизайн-освіти як профільного навчання старшокласників [3], так і для учнів ліцеїв, гімназій і коледжів [7], надруковано підручники та посібники з дизайн-освіти.

Відповідно, навчальні плани з підготовки вчителів технологій зараз також вимагають обов'язкового викладання дисципліни "Основи дизайну на роках технологій". До речі, порівняно з планами минулих років, елементами дизайн-освіти студенти оволодівали на дисциплінах професійного або профільного циклів.

Формування **цілей** статті є викладання курсу "Основи дизайну на уроках технологій", що має на меті допомогти студентові здобути необхідні знання, розвинути їх професійні навички та надати їм можливість працювати над практичними вправами на формоутворення предметно-просторового середовища, а також сприяти їх самостійній науковій діяльності.

Промислове мистецтво, технічна естетика, художнє конструювання, дизайн – назви, які з'явилися порівняно недавно. За смисловим замислом вони дуже подібні, проте найбільш поширеним у наш час є дизайн. Дизайн – це новий метод проектування товарів промислового виробництва, впровадження забезпечує високу якість продукції, поєднуючи в ній естетичні принципи та функціональність, вигідність у користуванні, економічність [5].

Існують різні визначення дизайну: за його функціями відповідно виробництва й споживання; за типом мислення – художнього й раціонального одночасно; за специфічним продуктом дизайну; за особливостями професії тощо, – де розкривають повною мірою уявлення про дизайн як особливий вид професії. Одного лише розгляду уявлень, покладених в основу навчання художників-конструкторів, недостатньо для того, щоб цей вид спеціальної підготовки перетворився в дійсно новий вид професійного навчання.

На основі цього проаналізуємо різні підходи до визначення суті поняття "дизайн". Отже, дизайн – (від англ. design – задум, проект, конструкція, малюнок, композиція) це творча діяльність, метою якої є формування гармонійного предметного середовища, що найбільш повно задовольняє матеріальні і духовні потреби людини, це органічна єдність користі і краси, функції і форми [5].

Дизайн як творчу діяльність визначає П. Шпара. Відповідно до її визначення метою дизайну є формування гармонійного предметного середовища, що найбільш повно задовольняє матеріальні й духовні потреби людини [8].

Л. Малиновська пропонує своє визначення поняття "дизайн", відокремлюючи його від усіх інших понять і даючи йому формулювання через родові поняття "вид діяльності", акцентуючи при цьому на функціональному аспекті дизайну, стверджуючи, що дизайн є не лише процесом здійснення діяльності, але й її результатом [6]. Таке визначення дизайну відповідає принципам доступності й простоти.

Існує також вузьке й широке тлумачення поняття "дизайн". Так, в енциклопедичному словнику дизайн, у вузькому змісті, розуміється як художнє конструювання, а в широкому

– як термін, що позначає різні види проектувальної діяльності, що має на меті формування естетських і функціональних якостей предметного середовища [6].

На думку В. Віслушкіна, “дизайн” – це інженерне проектування на високомистецькому рівні. Інженерна думка, не втілена в естетичний образ, може своїм видом представляти “... цех, спроектований інженером, що не володіє високим художнім смаком, частіше являє собою хаос форм і колірну анемію, ніж їх гармонію” [4].

Особливість дизайну полягає в тому, що кожна річ розглядається не тільки з урахуванням користі, надійності і краси, а й функціонування. Зміст дизайну – у комплексному системному підході до проектування кожної речі. Створюючи нову річ, дизайнер подає її форму, органічно поєднує колір і матеріал. Тільки завдяки значенням історичних цінностей цивілізованого світу, їх вивченню і аналізу можливе подальше вдосконалення прекрасних виробів світового рівня [5].

Якщо проаналізувати суть дизайну, його напрями, то дизайн поділяється на предметний дизайн, дизайн оточуючого середовища, графічний, ландшафтний, промисловий та інші види дизайну. Проте всі ці напрями дизайну об’єднують загальні для витворів мистецтва категорії, а саме: сполучення кольорів і їх взаємовплив; вплив кольорів на психічно-емоційний стан спостерігача; композиційне рішення (контраст, нюанс, ритм, симетрія, асиметрія); просторове відношення елементів композиції та сприймання композиції в цілому (гармонія, баланс, взаємовідношення фігури та фона, форма та контрформа); статика та динаміка композиції; стиль композиції; техніка, у якій виконано окремі елементи композиції або композиція в цілому. Зрозуміло, що крім естетичної насолоди кожна дизайн-ідея має відповідати ергонометричним вимогам, таким як антропометричний, психологічний, фізіологічний та гігієнічний показники [2].

Виходячи із завдань освітньої галузі “Технологія” щодо загальноосвітньої школи, головною метою педагогічного ВНЗ у підготовці майбутніх вчителів технологій є формування всебічно розвинутої особистості фахівця, яка була б здатна реалізувати зазначені змістові лінії. Таким чином, професійна підготовка випускника має відповідати певним вимогам, що дозволили б застосувати отримані знання, вміння та навички у майбутній професійній діяльності [2].

Студенти педагогічних вузів, майбутні вчителі технологій повинні усвідомлювати величезне значення вивчення основ дизайну на уроках технологій, роль яких полягає в розвитку художньої спостережливості, зорової пам’яті, виховання широкої художньо-естетичної культури і художнього смаку, спостереження оточуючої дійсності і творчого її перетворення, творчої ініціативи. Разом з тим, художня творчість є не лише унікальним засобом передачі виразності і краси, але й наділена багатограним духовним змістом естетичного пізнання, осмислення, творення прекрасного і піднесеного в житті та мистецтві. Цей зміст несе в собі значний потенціал естетико-виховного впливу [4; 5].

Система методичної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання, має формувати здатність студента до самостійного засвоєння знань, інформації, а також уміння використовувати здобуті знання на практиці створюючи власний стиль роботи. У ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” плідно працюють над проблемою розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів трудового навчання. До програми підготовки майбутніх учителів трудового навчання включено такі курси “Технічна творчість”, “Художня обробка матеріалів” та “Основи дизайну на уроках технологій” у межах яких студентами вивчаються актуальні проблеми педагогічної творчості, розвитку творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя засобами мистецтва та дизайну.

Метою викладання дисципліни “Основи дизайну на уроках технологій” є формування в студента цілісного знання про дизайн, як засобу перетворення предметно-просторового середовища, вироблення здатності до об’ємно-просторового мислення в проектуванні. Дисципліна має між предметний характер: її теоретична база, що

викладається в лекційному курсі, дозволяє студентові інтегрувати окремі відомості про проектування, отримувати з курсу моделювання, конструювання, креслення, методики трудового навчання, основ кольорознавства, історії мистецтва, психології та інших предметів. Систематизація знань та одержані практичні навички створюють сприятливі умови для використання цього предмету в шкільному навчальному процесі на практиці [7].

Лекції з основ дизайну складні своєю різноплановістю, бо включають знання з історії культури, естетики, філософії, техніки і технологій, матеріалознавства, композиції, кольорознавства, психології, ергономіки, теорії творчості, економіки, маркетингу, реклами тощо. Усі вони у тому чи іншому ступені знайомі студентам, проте ніколи не викладались як єдиний комплекс. В цьому є велика перевага – можна впевнено застосовувати діалогічні методи, які дозволяють активізувати суб'єктивний досвід студентів, залучати побутові знання, знання з інших навчальних дисциплін. Доповнення лекційного матеріалу цікавими історичними фактами, філософськими міркуваннями, даними психології сприяє формуванню у студентів цілісного, в усій багатогранності, позачасового бачення середовища існування людини і себе в ньому, викликає бажання зробити особистий внесок у справу його естетичного перетворення [4].

Оскільки найважливішим аспектом дизайнерської творчості є генерування великої кількості візуальних образів, то в навчанні основ дизайну особливого значення набувають лекції-візуалізації з використанням екранних засобів. Вони ґрунтуються на активному використанні принципу наочності, коли більша частина навчального матеріалу переводиться у наочні, статичні і динамічні образи. Адже відомо, що інформація, сприйнята візуально, запам'ятовується в декілька разів міцніше, ніж сприйнята на слух. Тим більше, в дизайні часто буває важко або й неможливо описати словами те, що можна тільки побачити. Тому жодну лекцію з основ дизайну не можна провести без наочних посібників. Тут необхідними є малюнки, фото- і відеоматеріали, об'ємні комп'ютерні моделі, фрагменти науково-популярних чи художніх фільмів, кольорові таблиці, мультимедійні презентації [3; 7].

На практичних заняттях з основ дизайну можна застосовувати різні форми організації діяльності студентів: фронтальну (наприклад, для швидкої актуалізації опорних знань, для проведення мозкового штурму), індивідуальну (самостійне виконання студентом завдання), групову і мікрогрупову. Групова робота, на наш погляд, є дуже корисною з точки зору формування важливих соціальних якостей (взаєморозуміння, взаємонавчання, спільна творчість), хоч не завжди підходить усім студентам – деякі надають перевагу самостійній роботі. Розбивка на мікрогрупи по 2-4 студенти може здійснюватись за принципом взаємної симпатії й особистого вибору студента або ж на основі випадкового вибору, чи виходячи з міркувань викладача, коли в групі об'єднуються сильніші і слабші студенти в рівній пропорції. Кожна група отримує завдання від викладача або висуває власні пропозиції (останнє бажаніше). Такими завданнями можуть бути підготовка доповідей чи рефератів з актуальних проблем (наприклад, "Перспективні напрямки дизайну"), виконання спільного дизайнерського проекту, виготовлення навчального наочного посібника тощо [3].

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати: історію розвитку дизайну; сфери дизайну; методи й основні правила дизайну; історію розвитку інтер'єру; основи кольорознавства; основні правила й особливості складання композицій та особливості вибору кольору, форми для їх складання [7].

Студенти повинні вміти: володіти сучасною понятійною та термінологічною словниковою базою проектно-технологічної діяльності та застосування її в навчальних умовах; розробляти дизайнерські проекти; виконувати графічні ескізи; виконувати документацію щодо впровадження проекту; користуватися кольоровим колом для вирішення співвідношення кольорів у композиціях; використовувати комп'ютерні програми щодо розробки дизайнерських проектів [7].

Дизайнерська діяльність студентів повною мірою реалізовується під час підготовки ними індивідуальних творчих проєктів. Відповідно до вимог проєктної технології навчання, розвиток і становлення проєктної технології має багаторічну історію, але, на жаль, у вітчизняній системі освіти використовується ще замало. На наш погляд, головна ідея проєктної технології створення умов для самовираження студента через творчу або дослідницьку діяльність. Ми переконані, що підготувати майбутнього вчителя технологій до навчально-виховної роботи з розкриття учням загальнолюдських естетичних ідеалів можна лише через творчу практичну діяльність, у ході якої вони торкаються прекрасного [4].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Дослідження показало, що в процесі вивчення курсу “Основи дизайну на уроках технологій” у майбутніх учителів технологій розвивається художньо-конструкторське мислення, формується система знань та умінь оволодівати різними видами словесного та колірно-графічного проєктування за допомогою традиційних та електронних засобів навчання. Стимулюється прагнення до творчого використання кращих традицій світового промислового дизайну у своїй практичній діяльності.

Безумовно дизайн був, і є одним з провідних видів мистецтва. Саме тому слід зосередити свою увагу на вивченні і вдосконаленні основних законів формоутворення, кольорознавства та матеріалознавства, гармонійності поєднання основних якісних і кількісних характеристик дизайн-проєкту майбутнього вчителя технологій. Наведена програма являється достатньою для початкового оволодіння такою професією як дизайнер і може служити відправним пунктом у оволодінні майстерністю дизайнера. Більш того, даний навчальний матеріал, при правильному використанні, сприятиме всебічному, естетичному, моральному фізичному розвитку.

Використана література:

1. *Барташевич А. А.* Основы художественного конструирования : учеб. для студентов высш. техн. учеб. заведений / А. А. Барташевич. – М. : Высшая школа, 1984. – 224 с.
2. *Вдовченко В.* Основы дизайна : програма профільного навчання для загальноосвітніх навчальних закладів з трудового навчання в 10-11 класах / В. Вдовченко, В. Тименко, Є. Антонович // Дизайн-освіта : профільне навчання старшокласників : прогр., календар. плани і не тільки. – К., 2006. – С. 11.
3. *Дизайн-освіта: профільне навчання старшокласників : прогр., календар. плани і не тільки : [антологія / упоряд. : М. Голубенко, В. Вдовченко, В. Тименко].* – К. : Вид. дім “Шкіл. світ” : Вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.
4. *Лазарев Е. Н.* Дизайн / Е. Н. Лазарев. – Л. : Машиностроение, Ленингр. отд-ние, 1988. – 256 с.
5. *Луцан Н. І.* Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну : навчально-методичний посібник / Н. І. Луцан. – Одеса : ПНЦ АПН України – СВД Черкасов, 2007 – 87 с.
6. *Малиновская Л. П.* Вопросы формирования дизайнерского мышления на уроках изобразительного искусства в начальных классах (Постановка проблемы и поиск путей ее разрешения) / Л. П. Малиновская. – Тернополь, 1993. – 183 с.
7. *Навчальна програма “Трудове навчання : основи дизайну” для загальноосвітніх навчальних закладів нового типу : ліцеїв, гімназій, коледжів (5–9 класи) / В. Мадзігон, В. Сидоренко, О. Коберник [та ін.] // Трудове навчання в закладах освіти. – 2011. – № 1. – С. 18–31.*
8. *Шпара П. Е.* Техническая эстетика и основы художественного конструирования / П. Е. Шпара. – К. : Высшая школа, 1984. – 211 с.

References:

1. *Bartashevich A. A.* Osnovy khudozhestvennogo konstruirovaniya : ucheb. dlya studentov vyssh. tekhn. ucheb. zavedeniy / A. A. Bartashevich. – M. : Vysshaya shkola, 1984. – 224 s.
2. *Vdovchenko V.* Osnovy dizainu: Prohrama profilnoho navchannia dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv z trudovoho navchannia v 10-11 klasakh / V. Vdovchenko, V. Tymenko, Ye. Antonovych // Dizain-osvita : profilne navchannia starshoklasnykiv : prohr., kalendar. plany i ne tilky. – K., 2006. – S. 11.
3. *Dyzain-osvita : profilne navchannia starshoklasnykiv: prohr., kalendar. plany i ne tilky: [antolohiia / uporiad. : M. Holubenko, V.Vdovchenko, V. Tymenko].* – K. : Byd. dim “Shkil. svit” : Vyd. L. Halitsyna, 2006. – 128 s.

4. Lazarev Ye. N. Dizayn / Ye. N. Lazarev. – L. : Mashinostroenie, Leningr. otd-nie, 1988. – 256 s.
5. Lutsan N. I. Dekorativno-prykladne mystetstvo ta osnovy dyzainu: navchalno-metodychnyi posibnyk / N. I. Луцан. – Odesa : PNTS APN Ukrainy – SVD Cherkasov, 2007 – 87 s.
6. Malinovskaya L. P. Voprosy formirovaniya dizaynerskogo myshleniya na urokakh izobrazitel'nogo iskusstva v nachalnykh klassakh (Postanovka problemy i poisk putey ee razresheniya) / L. P. Malinovskaya. – Ternopol, 1993. – 183 s.
7. Navchalna prohrama “Trudove navchannia : osnovy dyzainu” dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv novoho typu : litseiv, himnazii, koledzhiv (5–9 klasy) / V. Madzhon, V. Sydorenko, O. Kobernyk [ta in.] // Trudove navchannia v zakladakh osvity. – 2011. – № 1. – S. 18–31.
8. Shpara P. Ye. Tekhnicheskaya estetika i osnovy khudozhestvennogo konstruirovaniya / P. Ye. Shpara. – K. : Vysshaya shkola, 1984. – 211 s.

Вересоцкая Н. И. Особенности изучения курса “Основы дизайна на уроках технологий” будущими учителями технологий.

В статье обосновывается значение курса “Основы дизайна на уроках технологий” как средства формирования эстетической культуры будущих учителей технологии, раскрывается его содержание, анализируются и конкретизируются основные его тематические составляющие. Предложены основные методические подходы к изучению этой дисциплины. Исследование показало, что в процессе изучения этого курса у будущих учителей технологий развивается художественно-конструкторское мышление, формируется система знаний и умений овладевать разными видами словесного и цветово-графического проектирования с помощью традиционных и электронных средств обучения

Ключевые слова: дизайн, основы дизайна, художественный дизайн, будущий учитель технологий, взаимодействие студент-преподаватель.

Veresotska N. I. Features of study of course of design “Basis on the lessons of technologies” by the future teachers of technologies.

In the article the value of course of design “Basis is grounded on the lessons of technologies” as facilities of forming of aesthetic culture of future teachers of technology, his maintenance opens up, his basic thematic constituents are analysed and specified. The basic methodical going is offered near the study of this discipline. Research showed that in the process of study of this course for the future teachers of technologies developed artistically-designer thought, the system of knowledge and abilities to seize the different types of the verbal and colour-graphic planning by means of traditional and electronic facilities of studies is formed.

Keywords: design, design bases, artistic design, future teacher of technologies, co-operation is a student-teacher.

УДК 37.091.33:911.3

Вовк Н. В.

**ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ “ОСНОВИ СПОЖИВЧИХ ЗНАТЬ”
У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ
ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ В УЧНІВ**

У статті розкрито можливості впровадження спецкурсу “Основи споживчих знань” у навчальний процес підготовки майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів як одного зі шляхів удосконалення професійної підготовки. Автор привертає увагу до проблеми впровадження споживчої освіти; актуалізує питання практичної підготовки вчителів технологій у ВНЗ; обґрунтовує зміст спецкурсу “Основи споживчих знань” у системі підготовки майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів.

Ключові слова: професійна підготовка вчителя технологій; спецкурс “Основи споживчих знань”; споживчі знання; культура споживання; творчі завдання.

Реформування концептуальних, структурних і організаційних засад сучасної парадигми освіти України вимагає підготовки нового покоління педагогічних кадрів, здатного до роботи в інших соціально-економічних, політичних і культурних умовах.